

**Les partitures de la Col·lecció Gu-
mersind Maseras i Ferré, a l'Arxiu
Comarcal de la Conca de Barberà**

Núria Medrano i Torres

Les partitures de la Col·lecció Gumersind Maseras i Ferré, a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà

Núria Medrano i Torres

nuriamedranotorres@gmail.com

Resum: l'anàlisi de les partitures que han ingressat recentment a l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB), i que s'han catalogat dins la Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré, permet aprofundir una mica més en l'estudi, el repertori i el funcionament d'algunes orquestres i orquestrines montblanquines, ampliant així el coneixement que en teníem fins al moment.

Paraules clau: música, agrupacions instrumentals, músics, repertori, ballables, orquestres, concert, ball, Maseras.

Introducció

Fa uns mesos, l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB) va rebre un nou ingrés de la Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. La dipositant va ser la seva filla, Anna Maseras, en representació dels descendents de l'avi, Gumersind Maseras Bertran.

La documentació procedia del músic montblanquí Gumersind Maseras Bertran, de cal Gumersindo, nascut el 17 de setembre del 1908 i mort el 25 de juny del 1954, als 45 anys.¹

Fou un dels principals mestres de música de la vila. D'ofici espartenyer, havia tocat a l'Orquestra La Vella –on es va formar–, en conjunts i bandes organitzades pels Escoté i els Amorós i a la primera cobla montblanquina –la Cobla-Orquestra Els Montblanquins–. Fou el fundador i director de l'Orquestra Maseras, l'Orquestra España i la Ritmo y Melodía. També havia amenitzat el cinema mut i dirigit el Ball de Bastons. Tocava el piano, la flauta travessera, el clarinet, la tenora, el contrabaix, la tuba, els plats i la flauta dolça.

Formava part d'una nissaga de músics, els Maseras.

L'avi, Josep Maseras Giralt, espartenyer, es casa amb Dolors Domingo Gelambí. Tres dels seus fills, Gumersind, Joan i Llorenç

Maseras Domingo tocaran en orquestres, sobretot a La Vella. Potser la dedicació musical els ve per la branca materna, ja que Dolors Domingo Gelambí procedia de la nissaga de músics Gelambí, també molt important a finals del segle XIX i inicis del segle XX a Montblanc.

De tots els fills de Gumersind Maseras Domingo (1877-1932), dos continuaran amb la música: Josep Maseras Bertran, Pepet Maseras, (1904-1965) i el que ens ocupa, Gumersind Maseras Bertran (1908-1954).

Gumersind Maseras Domingo,
pare de Gumersind i de
Josep Maseras Bertran.

Fotografia no datada d'autor desconegut.

*Fons: Museu Comarcal de
la Conca de Barberà*

Gumersind
Maseras Bertran.

*Fotografia no
datada d'autor
desconegut. Fons
personal de
Maria Maseras.*

Josep Maseras
Bertran, Pepet
Maseras.

*Fotografia no
datada d'autor
desconegut.
Fons: Rosita
Maseras.*

Un fill de Joan Maseras Domingo (1880-1935) serà músic: Maties Maseras Farriol (1904-1973).

I dos dels fills de Llorenç Maseras Domingo (1883-1951), també: Josep M. Maseras Ferré (1906-1977) i Ramon Maseras Ferré (1913-2001).

Per tant, estem davant de dues generacions de músics. Els tres germans Maseras Domingo són la primera generació i els fills –cosins entre ells–, la segona.

La documentació que avui ens ocupa procedeix de Gumersind Maseras Bertran, de la segona generació. És d'alt valor perquè, fins al moment, no s'ha trobat cap altre fons musical d'aquesta rellevància a la Conca de Barberà. La seva anàlisi ens aporta informació sobre el funcionament i el repertori d'aquestes agrupacions.

Aquest ingrés consta de tres grans parts: una capsula amb programes de festes, una seixantena de partitures impreses amb ballables i peces de concert per a diferents instruments i orquestra i 180 còpies manuscrites de tot tipus de música, majoritàriament instrumental, per a l'ús de diferents agrupacions, ja que Gumersind Maseras Bertran té una llarga trajectòria en orquestres montblanquines de diferents èpoques.

D'aquestes 180 hi ha un bloc de 107 peces que tenen alguna indicació específica que en fa més rellevant la seva anàlisi, ja sigui la marca d'un segell d'una orquestra o d'un director, el nom del propietari, una data, el nom de l'arranjador, una anotació...

El text d'aquest article se centrarà en l'anàlisi d'aquest centenar d'obres.

Les orquestres i orquestrines montblanquines

Per tal de situar cronològicament les agrupacions montblanquines del segle XX incloem aquesta relació, en què subratllem les que apareixen citades en aquest article.

- Quartet Amorós** (vers 1919)
- La Vella** (...- 1930)
- La Nova** (... - 1921)
- Banda la Montblanquina** (1921-1923)
- Orquestrina Amorós** (vers 25/27 -1936)
- Quartet Maseras** (vers 1925)
- Orquestrina Maseras** (vers 1928-1936)
- Cobla-Orquestra Els Montblanquins** (1930-1933)
- The Yankys Boys** (1934-1936)
- Cobla Maseras** (1934-1936)
- Guerra civil** (1936-1939)
- Orquesta España** (1939-1951)
- Orquesta Rittmo y Melodía** (1945-1951)
- Orquesta España –segona etapa–** (1951-1955)

Incloem també, i per ordre cronològic, algunes de les fotografies d'aquestes agrupacions en què apareix Gumersind Maseras Bertran.

La primera és de la Cobla-Orquestra Els Montblanquins i correspon a alguna actuació a la plaça de la República, actual plaça Major, entre el 1930 i el 1933. Tots els músics provenen de l'Orquestra La Vella, dissolta el 1930.

Cobla-Orquestra Els Montblanquins.
Fotografia no datada d'autor desconegut.
 Fons Museu Comarcal de la Conca de Barberà.

Els noms dels components són:

Fila del darrere, d'esquerra a dreta:

- * Tomàs Roselló, trompeta
- * Josep Escoté Rué, trompeta
- * Ramon Pedrol, fiscorn
- * Josep M. Maseras, fiscorn
- * Maties Escoté Rué, trombó
- * Eloi Dalmau, contrabaix

Fila del davant, d'esquerra a dreta:

- * Josep M. Roselló Garriga, flabiol i tamborí
- * Josep Ribes, tible
- * **Gumersind Maseras Bertran**, tenora i director
- * Anton Guarro, tenora

La segona imatge correspon a l'Orquestrina Maseras, també dirigida per Gumersind Maseras Bertran, que podria estar feta els anys 1935 o 1936 pel fotògraf *Niepce*, de Reus.

Orquestrina Maseras. Anys 1935 o 1936.
Fotografia Niepce, Reus.

Els noms dels músics, d'esquerra a dreta, són:

- * Ramon Pedrol, trombó
- * Eloi Dalmau, helicó
- * músic no identificat, trompeta
- * Josep Maseras, saxo tenor
- * Anton Guarro, saxo alt
- * Ramon Maseras, bateria
- * **Gumersind Maseras Bertran**, piano i director

La tercera, passada ja la Guerra Civil, és de l'Orquesta España. El primer director, Josep M. Gomis, morí sobtadament el 1940 als vint-i-cinc anys i fou substituït per Gumersind Maseras Bertran. Alguns dels components que van integrar-la durant més temps són els que apareixen en la següent fotografia del 1944:

Els components de l'Orquesta España el 1944. *Fotografia. Alfonso.*
Fons Museu Comarcal de la Conca de Barberà.

A la fila del darrere, d'esquerra a dreta:

- * Ramon Aragonès
- * Albert Sanahuja
- * Francesc Ferré Cervelló
- * **Gumersind Maseras Bertran**, director
- * Anton Guarro
- * Anton Masdéu
- * Ramon Martí Civit

A la fila del davant, d'esquerra a dreta:

- * Josep M. Roselló Garriga
- * Josep Comas
- * Josep Ciurana

I l'última, correspon a l'Orquesta Ritmo y Melodía, vigent entre el 1945 i el 1951.

Fotografia de l'Orquesta Ritmo y Melodía que apareix a l'interior d'un full publicitari.
Fotografia no datada d'autor desconegut.

Fons Museu Comarcal de la Conca de Barberà.

A la fila del davant, d'esquerra a dreta:

- * Martí Martí, vocalista
- * Joan Escoté, saxofon tenor
- * Josep Sanahyha Viñas, clarinet
- * Josep Maseras, saxofon alt

Al darrere, d'esquerra a dreta:

- * Francesc Ferré Cervelló, trompeta
- * Francesc Balanyà, bateria
- * Josep M. Ferrer Badia, piano
- * Marià Francesch, trompeta
- * **Gumersind Maseras Bertran**, contrabaix i director

Anàlisi de la documentació

A grans trets, podem subdividir les peces en:

- Ballables: 52
- Marxes per a banda: 22

- Repertori de concert: 11
- Himnes patriòtics i similars: 8
- Arranjaments de cançons populars catalanes: 6
- Repertori religiós: 3
- Caramelles: 3
- Sardanes: 2

A més a més, destaquen:

- 2 tutorials per a bateria
- 24 peces molt curtes en un quadern per al Ball de Bastons

La majoria de les partitures, siguin del repertori que siguin, són realment partícels, és a dir, partitures on només hi ha escrit allò que ha d'interpretar un sol instrument, a diferència de la partitura general en la qual hi ha, escrits simultàniament, tots els sons que han d'interpretar els músics quan toquen conjuntament aquella composició.

La nomenclatura que feien servir els instrumentistes per referir-se a la partícula és *paper*.

Els ballables

El repertori més abundant dins aquest fons és el de ballables (pasdobles, vals, tangos, americanes, masurques, xotis, rigodons, one-step, fox, foxtrot...) perquè, per una banda, és el que més s'havia d'actualitzar seguint les modes de les diferents èpoques i les demandes del públic i, per l'altra, el tipus d'activitat per a la qual més eren contractades les orquestres: els balls.

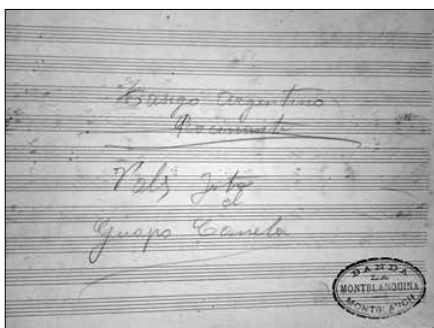
Hi ha molts estils dins el repertori de ball. Les orquestres del model antic (La Vella, La Nova i Banda La Montblanquina) tocaven galops, americanes, rigodons, polques, masurques, tangos, xotis, pasdobles i vals, que eren els balls de moda durant la segona meitat del segle XIX i inicis del segle XX. Amb la introducció de les orquestrines i els nous ritmes a partir del 1920, aproximadament, trobem que -tot i que alguns dels ballables anteriors es mantenen- s'afegeixen altres estils com el pericó, el java, el shimmy, el fox, el foxtrot, el xarleston, el one-step o el two-step.

Per tal d'aprofitar els papers de pentagrames, se solen agrupar les peces de dues en dues. Una per davant i l'altra, per darrere.

En una d'elles hi trobem dues indicacions. La primera, el segell de Joan Gelambí, com a arranjador, amb data de 1923 i localització Valls. La segona, una anotació on hi llegim «Agost 1925, J.G.» (Joan Gelambí).

Joan Gelambí i Barberà (Alcover, 1869 - Valls, 1934) havia dirigit la montblanquina orquestra La Nova uns anys a partir del 1904 i, posteriorment, se'n va anar a viure a Valls.

En un altre exemple, s'agrupen un tango argentí amb un vals jota. En aquest cas hi consta el segell de la Banda La Montblanquina - Montblanch, agrupació existent entre el 1921 i el 1923 on hi tocaven els músics de l'Orquestra La Nova, dissolta el 1921.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré.
(CAT-ACCB310-174).

Si es tracta de peces més curtes, es pot aprofitar per escriure-hi tres o més peces. Hem trobat un exemple on hi ha tres ballables del compositor català Esteve Burés, mort el 1919: una masurca, un rigodon i un vals.

La partitura és propietat de Joan Gelambí i també en té el segell. Però, a més a més, en aquest cas hi apareix escrit «Mestre de música».

També hi ha el segell de l'Orquestra La Nova i la data d'1 de juny de 1904, any en què el mestre Joan Gelambí n'agafa la direcció. És de suposar que voldria actualitzar el repertori o els arranjaments per marcar la seva empremta personal, ja que trobem diferents partitures datades aquell any.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré.
(CAT-ACCB310-174).

Les marxes

Un gran nombre de marxes de diferents tipus ens fa pensar que la formació de banda és bàsica en totes les agrupacions, ja que s'acompanyen tot tipus de processons i autoritats, independentment de la instrumentació de cada tipus d'orquestra.

El saxòfon, instrument propi de les orquestrines a partir dels anys 20, s'utilitza per a tot allò que faci falta, tant si és un ballable modern com si és una marxa. Hem trobat partícels per a saxo de marxes com la *Marcha al Santísimo*.

El fons també disposa, per posar un altre exemple, d'una partícula per a bombo d'una altra marxa, amb la còpia de Joan Gelambí datada l'agost del 1906. Potser preparaven repertori nou per a la gran festa de la celebració de la Coronació Canònica de la Mare de Déu de la Serra, al mes següent.

El repertori de concert

El repertori de concert és poc abundant en aquest fons. Possiblement sigui un tipus de repertori menys depenent de les modes musicals i que no requeria gaire actualització. O potser encara manca trobar més fons on hi hagi més exemples d'aquest tipus.

En els concerts, amb un caire més seriós que els balls, el públic sol estar assegut i en silenci escoltant. Per tant, és un repertori més compromès pel que fa al nivell d'execució i que no s'actualitza tant sovint. Recordem que els músics que ens ocupen no són professionals. Tenen un altre ofici i poques hores per assajar. Són conservadors en repertori religiós, de banda i de concert per tal d'aprofitar els assajos per als nous ballables.

Normalment, els concerts estaven formats per tres peces instrumentals:

- Un fragment d'òpera, obertura o peça simfònica. Sovint estava arranjat i presentat sota el nom de *fantasia*.
- Una cançó de moda, molts cops extreta d'una sarsuela.
- Un vals jota de lluïment.

Els himnes

Els himnes i el repertori de caire, podríem dir-ne, patriòtic estan molt condicionats a la situació sociopolítica del país a cada moment històric. No tenen res a veure les peces dels anys de la Segona República amb les de la postguerra.

Als anys 30, dues de les més habituals eren *El cant del poble* –considerat com l'himne de Catalunya durant un temps– i *Els Segadors*. Com que la instrumentació de les agrupacions instrumentals era flexible i s'adaptava als músics disponibles de cada moment, trobem que en la portada de les dues peces ja ens indica que es podia tocar en formació de banda o cobla. La qüestió era oferir i facilitar a la part contractant una màxima adaptabilitat de la plantilla de músics per poder ser contractats per a tot tipus d'actes.

La postguerra musical està marcada per la imposició d'altres peces. *L'Himno Nacional*, la *Marxa d'Oriamendi* o el *Cara al sol* són d'interpretació obligada. Els músics reaprofiten les partitelles d'altres obres per escriure-hi les parts d'aquestes. N'hem trobat molts exemples en aquest fons.

Repertori religiós

El repertori religiós sí que és bàsicament el mateix al llarg de totes les èpoques, amb algunes de les misses de Perosi, que se saben tots els músics. Per una banda, l'estament eclesiàstic és poc procliu als canvis i, per l'altra, els músics solen aprofitar les hores d'assaig per estudiar els nous repertoris de ballables, que era on realment es rivalitzava amb les altres agrupacions. El repertori religiós romanien en una atemporalitat còmoda per a totes les parts implicades.

En una partitura del Kyrie d'una de les misses de Perosi trobem els segells de La Nova i de Joan Gelambí -director de La Nova des del 1904- a la partitura general, però les partitelles, a l'esquerra de la foto, estan signades per Jaume Escoté, que agafa la direcció de La Vella el 1910. Es tracta de Jaume Escoté Òdena (1879 - 1943), el Coletó.

Per tant, podem suposar que aquesta partitura ha passat d'una orquestra a l'altra, tot i que en els anys en què van ser coetànies hi havia competència i rivalitat entre ells.

ACCB: Col·lecció de Gumeri Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174).

També hem trobat un altre exemple en què hi ha les parts del Benedictus i l'Agnus Dei amb el segell de Josep Maseras i la data de 25 d'octubre del 1951. Eren peces interpretades al llarg de molts anys.

Però de vegades, aquest reaprofitament de la mateixa peça -que havia esdevingut, doncs, atemporal- encara és més evident perquè ens trobem, juntes, tres parts de la mateixa missa amb cal·ligrafies i noms diferents.

Així, en la següent fotografia veiem clarament com la partitura central és la més antiga i porta la signatura de Jaume Escoté. Les dues dels extrems, tenen la signatura d'Albert Sanahuja (1913-1999), un músic vallenc que havia estat en plantilla a l'Orquesta España, i que seria l'autor de les còpies. Però, a més a més, al final de la tercera partícula, i amb bolígraf, hi ha l'anotació «Sena (Huesca) 2 octubre 1948. R. del Patio».

Sena és un petit poble de la província d'Osca, a 126 quilòmetres de Montblanc amb les carreteres actuals. L'Orquesta España gaudia de tant d'èxit que fins i tot arribava a desplaçar-se aquestes distàncies per cobrir els actes musicals de petites localitats de la província d'Osca que no devien disposar d'orquestrats locals o d'un pressupost més elevat per tal de contractar agrupacions més professionalitzades o més properes.

R. del Patio correspon al sobrenom Ramon del Patio, tal com era conegut el músic alcoverenc Ramon Francesch Barberà (1917-2004), un dels músics en plantilla de l'Orquesta España.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174).

Caramelles

Les orquestres poden acompanyar els cors de la vila per Pasqua. Aquí segurament el gruix del repertori resta encara amagat -o potser ja s'ha perdut- en els que serien els directors de les agrupacions corals. Les caramelles solen incloure obres d'Anselm Clavé i la part coral estava formada per dues veus de tenors i una veu de baix. A la portada, tot i que molt esborrat pel pas del temps, hi ha el segell de Jaime Escoté- Montblanch, el director de l'antiga orquestra La Vella.

El germà de Gumersind, Josep Maseras Bertran, també fou un músic, compositor destacadíssim i director de diverses agrupacions corals a la Conca. Hem trobat partitures amb la seva orquestració, com per exemple, de la peça *Perlas Divinas*, unes caramelles corejades del compositor Ramon Bartomeus.

Sardanes

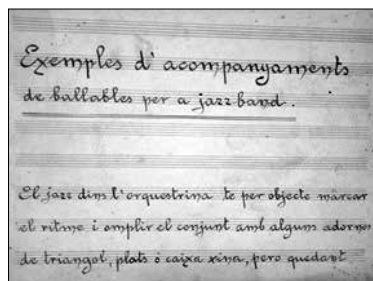
Sobta que només trobem dues sardanes en aquest fons, ja que Gumersind Maseras Bertran fou director de les dues úniques cobles montblanquines en els anys de la Segona República. Segurament, hi ha d'haver algun altre fons en què se'n conservin més. O potser s'han perdut.

Altres elements destacats

Com a documentació destacada i una mica diferent de la resta, destaquen dos quaderns tutorialis sobre com tocar el jazz-band, és a dir, la bateria i un quadern amb 24 peces molt curtes -d'una sola línia- per al Ball de Bastons.

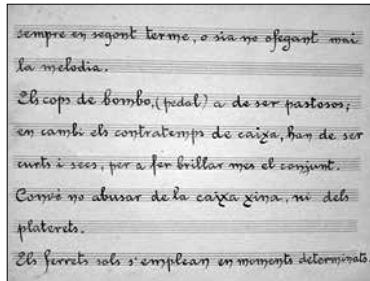
La bateria -jazz-band- és un instrument que apareix a les orquestres montblanquines als anys 20 i que requereix un nou aprenentatge per als músics que l'havien de tocar. Aquests tutorialis inclouen els ritmes bàsics per acompanyar els ballables habituals i algunes anotacions amb suggerències.

Primeres dues pàgines d'un dels tutorialis. per a jazz-band amb

indicacions generals del nou instrument.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174)..

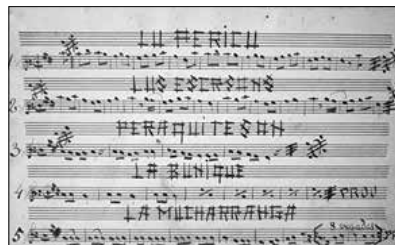
Hi trobem indicacions per al vals, boston, jota, musette, tango, foxtrot, blues, shimmy, xarleston, foxtrot, pericon, one-step, two-step, galop, marxa i pasdoble.

Dues pàgines del mateix tutorial amb les indicacions per a alguns dels nous ballables.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174).

El quadern titulat Ball de Bastons i signat per Gumersind Maseras amb data 11-4-27 inclou 24 peces molt curtes per a un instrument agut en clau de sol, que suposem que seria la flauta dolça.

Portada i primera pàgina amb les cinc primeres peces de l'àlbum Ball de Bastons, dastat l'11 d'abril de 1927 i amb la signatura de Gumersind Maseras.

ACCB. Col·lecció de Gumersind Maseras Ferré (CAT-ACCB 310-174).

Altres aspectes

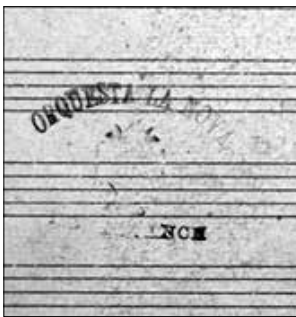
Una de les funcions del director és arranjar les obres segons la plantilla instrumental de què disposi. Però de vegades, aquesta funció l'executa una altra persona que pot ser ben bé aliena a l'orquestra: l'arranjador. És per aquest motiu que en alguns papers ens trobem el segell de qui ha estat l'arranjador d'aquella peça, ja que potser ja intueix -o sap del cert- que l'obra acabarà passant per diferents orquestres. Joan Gelambí, que apareix en algunes partitures com a mestre de música o director, és un dels arranjadors que hem trobat en atres partitures d'aquest fons.

Els segells no només són dels arranjadors, de les agrupacions o dels directors. També en trobem de Tomás Roselló Comas (1885-1955), que era qui portava els comptes de l'orquestra La Nova:

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174).

La mateixa agrupació té diferents segells al llarg de la seva trajectòria, que es van actualitzant seguint l'estètica de les noves èpoques.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174)

També comprovem com la denominació dels instruments és l'habitual segons les èpoques. Així, en algunes partitures, llegim «flubiol» per denominar el flabiol, «ruido» per a algun instrument de percussió, «alicon» per denominar l'helicó, «saxofont» per escriure els saxòfons...

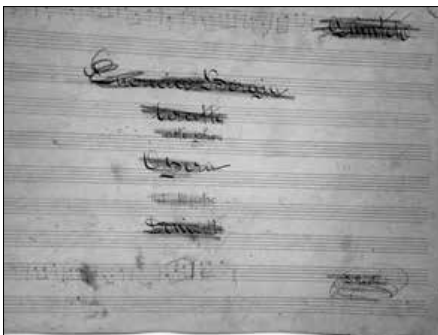
De vegades les orquestres també ens aporten informació sobre la situació política del país. Així, en una partitura de l'Orquesta de jazz España, apareix la data del 30 de novembre del 1939 i especifica que és A. de la V. (Año de la Victoria).

També hi ha l'anotació -per si algú dels contractants ho desconeixia- que l'Orquesta España és gairebé la mateixa que la d'abans de la Guerra Civil es denominava The Yankys Boys, nomenclatura totalment improcedent l'any 1939.

En aquesta partitura, l'arranjament és de Josep Comas Huguet (1917-1990), músic montblanquí format amb Jaume Escoté i que havia tocat en moltes agrupacions de la vila.

Les agrupacions tenien una gran versatilitat. Podien actuar en formació de banda, de concert, de ball o en acompanyament d'actes religiosos. Durant la Segona República va haver-hi dues cobles a Montblanc: la Cobla-Orchestra Els Montblanquins (1930-1933) i la Cobla Maseras (1933-1936), que es presentava també amb el nom de Cobla-Orquestrina Maseras. Així consta en algunes de les partitures del fons.

Fins i tot el reaprofitament del paper ens aporta informacions com la constatació de l'existència d'algunes agrupacions de les quals no en teníem gaire documentació. Així, el següent exemple, reafirma l'existència del quintet que dirigia Jaume Escoté a inicis del segle XX.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174).

Que les partitures passen d'orquestra a orquestra és una evidència, però sovint les reutilitzen les orquestres que tenen part dels mateixos músics de l'anterior. Tot i així, ja hem constatat anteriorment una partitura de La Nova utilitzada per la rival, La Vella.

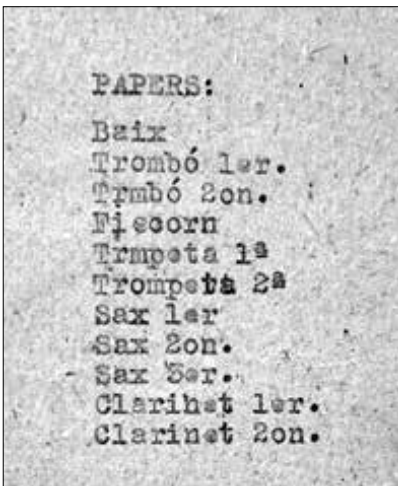
Trobem una partícula de bateria on hi ha l'arranjament de Jaume Escoté Òdena de dues marxes i, a sota, en llapis i molt fluixet, hi diu Maties Amorós. Es tracta de Maties Amorós Dalmau (1901-1979),

el Matietes baster, un altre dels grans mestres de les orquestres montblanquines i fundador i director de l'Orquestra Amorós, fundada pels volts del 1919 i vigent fins el 1979. Ell s'hauria format a les orquestres antigues, tal com ens pot fer pensar aquesta troballa.

En altres partitures apareixen diferents noms d'arranjadors o segells d'altres propietaris, el nom dels quals no s'ha pogut vincular, de moment, a les orquestres montblanquines en què va participar Gumersind Maseras Bertran. És lògic pensar que també devien comprar partitures a altres arranjadors o que se les podien intercanviar amb altres agrupacions de fora vila.

En algunes ocasions veiem que els músics posen nom, amb llaç, a la seva partitela. N'hem trobat dues de Josep M. Roselló Garriga (1916-2005), músic montblanquí que va passar per moltes de les orquestres montblanquines. En aquests dos exemples, Josep M. Roselló s'autoanomena «Mestre de Violí» i «Professor de Saxofon». La denominació *professor* era comuna des d'inicis del segle XX i la nomenclatura *mestre* denota un cert grau de professionalitat en l'instrument, fet que era així en aquest cas, ja que un cop acaba la trajectòria de l'Orquestra España, el 1955, aquest músic fa el salt a altres orquestres del país.

Altres ens aporten informació sobre la instrumentació. Destaca també la nomenclatura *papers* per denominar les partitelles dels diferents instruments: un contrabaix, dos trombons, un fiscorn, dues trompetes, tres saxòfons i dos clarinets. Un total d'11 músics, curiosament -o no-, el mateix nombre que es requeriria per tocar en formació de cobla.

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré.
(CAT-ACCB310-174).

Com a document excepcional, hem trobat aquest full entre les partitures del fons:

ACCB: Col·lecció de Gumersind Maseras i Ferré. (CAT-ACCB310-174)

Es tracta d'un document no datat i que no especifica l'orquestra a què correspon. Per l'anàlisi dels cognoms dels músics, una hipòtesi -molt poc probable- és que podria tractar-se d'una formació extraordinàriament excepcional que podria haver tingut en alguna ocasió l'Orquestra España en algun moment dels anys 40.

Altres hipòtesis. Potser només és un esbós que algú -el director?- podia tenir en ment per saber quins músics tenia disponibles al municipi, ja que costa d'imaginar que sigui una instrumentació real d'alguna actuació.

En el paper hi apareixen els cognoms i l'instrument de 16 músics més el director, per tant, un total de 17 persones. En cap fotografia, cartell publicitari, documentació ni record de totes les persones entrevistades fins al moment hi ha la possibilitat de tants músics junts simultàniament a l'escenari en una actuació.

Si descomptem els instruments repetits -potser el titular i el reserva?- tenim 12 músics més el director, 13. Continua sent un nombre molt elevat, tenint en compte que a les fotografies de l'època apareixen, a l'Orquestra España, un màxim de 10 músics.

Potser és un recompte dels músics que hi han passat en unes temporades.

La instrumentació, comptant tots els 17, és extraordinàriament rica: 5 violins, 2 trompetes, 3 clarinets, 1 flauta, 1 fiscorn, 1 trombó, 1 saxo-violoncel, 2 contrabaixos i el director. Curiós és que només aparegui un saxo en aquesta instrumentació i cap bateria. Podem pensar que el director devia tocar el piano.

Conclusió

Constatem, doncs, la importància de preservar i conservar els fons musicals que puguin anar arribant de les agrupacions musicals. De ben segur que n'hi ha d'haver més. Aquests documents ens aporten informació que no hauríem aconseguit d'altra manera i que no són només estrictament musicals, sinó que ens apropen al dia a dia d'aquestes orquestres, que van ser tan importants a la nostra vila i comarca.

- 1.- Totes les dades d'aquest article estan extretes de MEDRANO TORRES, Núria. *Músics i ball a la Conca de Barberà. Un segle d'agrupacions instrumentals (1844-1936)*. Valls: Cossetània, 2006 i MEDRANO TORRES, Núria: *Ballem? Les orquestres a la Conca de Barberà (1936-1979)*. Valls: Cossetània, 2010.

-Rebuda: setembre 2022.

-Valoració: Montserrat Gomà Cortès, Directora de l'ACCB

-Acceptació: octubre 2022